

8. My Region, My Europe, Our Future. Seventh report on economic, social and territorial cohesion. - Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. – 249p.

9. Wannop U.A. The Regional Imperative: Regional Planning and Governance in Britain, Europe and the United States / U.A. Wannop. – London, Jessica Kingsley, 1995. – 441p.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2017

O. Bulatova

EUROPEAN REGIONALISM AND REGIONAL POLICY

The article is dedicated to the analysis of a current state of regional policy development conducted by the European Union, priorities and means of its implementation. The author proves that the regions become an important source of internal unity of the European integration. The paper analyzes the stages of the EU regional policy development program and describes the system of priorities for every stage. The geographic distribution of resources allocated to the implementation of the EU regional policy has undergone changes related to the expansion of the union. It is proven that the funds allocated to regional development projects allowed creating additional jobs, promoting the activities of small and medium-sized business, innovation activities, ensuring general development of the EU region infrastructure. The author studies the peculiarities of regional policy implementation in current program period 2014-2020 under the «Europe 2020» strategy, the features of the financing of events aimed at implementation of the regional policy etc. The article provides fundamental principles of the implementation, which are as follows: subsidiarity, decentralization, partnership, programming, and complementarity. These principles ensure a certain level of consolidation of resources necessary for achieving certain goals of balanced development of the European regions and as the result achievement of economic, social and territorial integrity. The article describes basic tools of regional development and the role of the European Regional Development Fund, the European Social Fund, Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development, European Maritime and Fisheries Fund, the EU Solidarity Fund. The activities of every fund contributes to a certain line of the EU strategic development. The author concludes that the European regional policy is characterized by the integrity reached through a joint coordinative approach used by different institutions at national and regional levels, active participation of the private sector of economy and implementation of the regional policy allowed to reduce regional imbalances and thus to reduce economic and social inequality in the EU.

Key words: European integration, regions, regional policy, Europe of regions

УДК 339.98 - 339.96

В.Г. Панченко

ЕКОНОМІЧНИЙ ПАТРІОТИЗМ В ПОЛІТИЦІ США ТА ЄС: СТИМУЛЮВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НЕОПРОТЕКЦІОНІЗМУ

В статті досліджуються прояви економічного патріотизму в політиці США та ЄС для демонстрації стимулювального потенціалу неопротекціонізму. В статті детально проаналізовано Американський Акт Відновлення і реінвестування (ARRA), представлений в лютому 2009 р. урядом США, що став реакцією на рецесію після глобальної економічної кризи та спробою нівелювати її деструктивний вплив на

економіку США. Економічний патріотизм в Європі описується як часто повторюване явище як на рівні національних політик країн-членів, а також політики ЄС загалом. Аналізуючи політику країн ЄС, автор стверджує, що в межах об'єднання використання протекціоністських заходів стає розповсюдженим інструментом стимулювання національних економік країн-членів з метою відстоювання національних інтересів. Ця тенденція знаходить своє відображення, зокрема, в Спільній сільськогосподарській політиці, що забезпечує національні уряди можливістю впливати на політику ЄС на користь потреб власних економік. В статті доводиться, що попри те, що європейська інтеграція покликана сформулювати більш глибокий економічний діалог і співробітництво, багато національних урядів, адаптуючи різні варіації політики економічного патріотизму, надають примат власним національним інтересам, протиставляючи їх інтересам ЄС в цілому.

Ключові слова: економічний націоналізм, економічний патріотизм, неопротекціонізм, економічний розвиток.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Як свідчить практика, взаємопов'язаний і взаємообумовлюючий характер усіх чинників економічної політики сприяє формуванню здатної до динамічного пристосування економіки. Передусім йдеться про стабілізаційно-відтворювальну роль протекціонізму. Крім того, регулювання інвестиційних потоків захищає внутрішню економіку від несприятливих зовнішніх впливів, підвищує її здатність протистояти виникаючим дисбалансам. Протекціоністські заходи в цілому спрямовані на фіксацію основної мети протекціонізму – адаптації до нової економічної ситуації та відтворення економічного потенціалу держави. Похідними є завдання з визначення та застосування інструментів впливу на об'єкти протекціоністської політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для Т. Неріна детермінуючим фактором для актуалізації економічного націоналізму є нерівномірний розвиток. Говорячи про останній, автор наближається до структуралістської інтерпретації «залежності» як недостатності «справжньої» незалежності від впливу інших країн, зумовлену низкою внутрішніх і зовнішніх причин. Націоналізм для Е. Геллнера є суто явищем індустріальної епохи, яка уможливило забезпечення вихідних умов для становлення нації. Поштовхом до сповідування ідеології економічного націоналізму, за Т. Нейрном, є стимул розірвати зачароване коло залежностей, що призводять до нерівномірного розвитку капіталізму. В підході, запропонованому Р. Райхом, обґрунтовується, чому прив'язка до власне національної ознаки не є актуальною на сучасному етапі глобалізації. Більше того, в своїй фундаментальній праці «Робота націй» він немов відсторонюється від концепції економічного націоналізму, інтерпретуючи її як застарілу та неадаптивну до вжитку та ставлячи під сумнів використання протекціоністських інструментів. Б. Кліфт та К. Вол розглядають економічний націоналізм крізь призму економічного патріотизму шляхом адаптації компромісних підходів до винайдення консенсусу між абстрактними глобальними економічними цілями та політичними зобов'язаннями урядів на кожній конкретній території. Л. Грінфельд вважає, що націоналізм створив передумови для зростання економіки, змусив уряди конкурувати з метою зростання добробуту власної нації.

Постановка завдання. Трактуювання та визначення напрямів пріоритетизації секторів та їх свідомого розвитку дихотомними засобами «стимулювання — експансія» або «протекціонізм — вільний ринок» еволюціонують залежно від просування державою сходинками економічного розвитку. Економічний патріотизм став новою версією економічного націоналізму, замінивши протекціонізм як основний

інструмент зовнішньоекономічної політики на більш широкий інструментарій впливу — неопротекціонізм. Мета статті полягає у дослідженні економічного патріотизму в політиці США та ЄС для демонстрації стимульовального потенціалу неопротекціонізму.

Виклад основного матеріалу. Неопротекціонізм прагне усунути внутрішню суперечність лібералізму, яка полягає в його подвійності: з одного боку, відкритість економіки, невтручання держави, з іншого боку, одночасно передбачається вже як факт, що відбувся, захист національного виробника і зростання добробуту в суспільстві. Такі характеристики лібералізму, як «стихийний» і «розумний», відображають його внутрішню напруженість і самозаперечення. Тому «розумний лібералізм» і «розумний протекціонізм» — це зона взаємопроникнення протилежностей одна в одну, яка, на думку О. Довгаль, уособлюється в понятті «неопротекціонізм». У 2006 році автор зазначала, що «... сучасний протекціонізм перетворився з торгової політики у складний комплексний державний механізм підвищення конкурентоспроможності національної економіки у процесі глобалізації» [1, с.402].

Американський Акт Відновлення і реінвестування (ARRA), представлений в лютому 2009 р. урядом США, став реакцією на рецесію після глобальної економічної кризи та спробою нівелювати її деструктивний вплив на економіку США. Пакет заходів зі стимулювання розміром у 787 млрд. дол. США став найпотужнішим фінансовим і регуляторним інструментом захисту і відновлення внутрішнього ринку. Основною метою прийнятого закону стало збереження існуючих і створення понад 3,5 млн. робочих місць протягом найближчих двох років, створення економічних стимулів для ринку і різних секторів економіки США через механізм інвестування у розвиток інфраструктурних проєктів та проєктів з відновлювальних джерел енергії. План також включав федеральні податкові пільги та інші фінансові вигоди для полегшення фінансового тягаря для компаній і приватних осіб, які постраждали від кризи [4].

Коли Закон «Про заходи стимулювання» був прийнятий Палатою в січні 2009 року, найбільш широко світовою спільнотою обговорювалася частина «Купуй американське». В Законі було зазначено, що всі державні проєкти, які фінансувалися за планом стимулювання, повинні використовувати залізо і сталь, технологічний процес виготовлення яких повністю розташований в США. Таким чином, правила реалізації всіх інфраструктурних проєктів (такі, як будівництво доріг і мостів) визначались даним Законом і передбачали не лише преференційні умови для американських інвесторів, але й стимульовальні заходи для американських виробників сталевих виробів (попри конкурентоспроможніші комерційні пропозиції з боку зарубіжних виробників).

В тому числі, внаслідок знижених цін на нафту, американські виробники стали відчувати зниження попиту на свою продукцію, і особливо — в США. Змушуючи підрядників за ініційованими державою інфраструктурними проєктами використовувати сировину і матеріали американського виробництва, Закон сприяв відновленню робочих місць у важкій промисловості. Як наслідок, іноземні виробники відчували на собі дію дискримінаційних заходів і спробували публічно опротестувати Закон «Про заходи стимулювання». Водночас і промислові гіганти США, такі як Caterpillar, General Electrics та компанії аерокосмічної промисловості публічно виступили проти положення «Купуй американське», переймаючись за негативні наслідки таких заходів на зовнішніх ринках, а отже — за втрату доступу до європейських та азійських ринків. Деякі з цих компаній здійснювали понад половину своїх продажів саме за кордоном, в Європі і в Китаї, а тому активно лобіювали

відхилення законопроекту [5].

На початку 2009 р. положення «Купуй американське» отримало різку критику від іноземних урядів, а також представників торговельних компаній з усього світу, повернувши до себе увагу міжнародних медіа. Міжнародні спостерігачі стверджували, що закон, очевидно, призведе до створення нових торговельних бар'єрів, які вплинуть на перспективи глобального відновлення й зменшить наявний потенціал світової економіки до подолання рецесійних наслідків глобальної економічної кризи. Деякі засоби масової інформації [6] наголошували на ризиках розвитку торговельних воєн між країнами, створення передумов для «знищення сусідських відносин», як і в 1930-і роки, а отже — зростання попиту на протекціонізм в глобальному масштабі.

Опасіння щодо ренесансу економічного націоналізму та протекціонізму в міжнародній торгівлі викликав критику, зокрема, з боку європейських політиків. Британський журнал *The Economist* стверджував, що «Купуй американське» може перетворити економічну кризу в політичну, адже прийняті в США обмеження можуть порушувати міжнародні торговельні зобов'язання, прийняті в рамках СОТ. У 2009 р. на Світовому економічному форумі у Давосі багато провідних світових економістів відкрито звинувачували США у потуранні недостатньо конкурентоспроможним національним виробникам, а отже — у загостренні проблеми глобальних дисбалансів, зазначаючи при цьому, що єдина наддержава не може відвернутися від політики вільної торгівлі, яку ж вона сама і виплекала [7].

Представники Європейського союзу посилили тиск на США з метою пришвидшення перегляду Закону «Про заходи стимулювання». П. Пауер, речник комісара торгівлі ЄС, стверджував, що Закон буде порушувати міжнародні торговельні угоди і, як наслідок, вони повинні бути відкладені. Посол ЄС у Вашингтоні Дж. Брутон висловив заклопотаність у листі до президента і попередив, що положення може спровокувати відповідні побічні дії: «Ми розглядаємо цей закон як встановлення дуже небезпечного прецеденту в той час, коли світ на порозі нової глобальної економічної кризи» [8]. Європейські національні уряди також висловили свою стурбованість з приводу законопроекту. Канцлер Німеччини А. Меркель попередила про негативні наслідки такої політики, і стверджувала, що криза може призвести до посилення протекціонізму, а також до зростання використання субсидій для національної промисловості.

На переконання канцлера, преференції для американської сталі можуть спровокувати неочікувані наслідки: замість того, щоб допомагати американській економіці у створенні нових робочих місць, стимулюючий пакет може уповільнити економічне зростання в довгостроковій перспективі через торговельні конфлікти з іншими країнами [9]. EUROFER. За словами Г. Моффата, голови Основною лобістської групи в ЄС торговельної організації EUROFER, законопроект, прийнятий в США, підриває політичний договір, укладений на саміті G-20 в кінці 2008 року, де присутні там члени пообіцяли не приймати протекціоністські заходи [10].

Важливо зрозуміти аргументи, які були використані для захисту «Купуй американське». Одним з найбільших прихильників положення в пакеті стимулів є Альянс Американського Виробництва (ААМ). Відповідно до їхньої позиції, заклик «Купуй американське: ключ до відновлення американської економіки» зображується як позитивний і корисний для економіки США крок. ААМ стверджує, що план стимулювання «Купуй американське» допомагає створювати робочі місця, а також зміцнює американську економіку [11]. Чотири мільйони американських робочих місць у виробництві, які були втрачені з 2000 р., розглядаються як приклад постійної загрози безробіття в обробних галузях, яка збільшилась внаслідок економічної кризи.

За кожні один млрд. дол. США, інвестованих в інфраструктуру, може бути створено вісімнадцять тисяч робочих місць. Як приходять до висновку ААМ, положення «Купуй американське» допомагає зберегти ці робочі місця, а також збільшити інвестиції в інфраструктуру.

За позицією ААМ, законопроект повністю відповідає міжнародним зобов'язанням в галузі торгівлі та виправданий, тому що він створений для захисту робочих місць. ААМ також вказує, що федеральні траси, транзитні шляхи і залізниці все ще не отримали спеціальні федеральні кошти і положення для забезпечення їхньої стабільності, і в той час як у США Уряд показово підтримує національні банки і автовиробників, то вимоги переробної промисловості також потребують спеціального фінансування. ААМ обґрунтовує актуальність даного положення безпосередньо прикладами недобросовісної конкуренції з боку Франції і Китаю, які активно субсидують національних товаровиробників. КНР ставиться в докір її свідомо недооцінка національної валюти, що здійснює тиск на торговельний баланс США.

Незбалансованість торговельного дефіциту США з Китаєм зображується на веб-сайті ААМ в якості основного індикатора, що виправдовує заходи стимулювання США розвитку основних галузей промисловості: починаючи від телекомунікацій до машинного комплексу і багатьох інших, Китай став лідером. Це дає привід ААМ стверджувати, що американські гроші платників податків повинні ефективно зберегти американські робочі місця, які знаходяться під загрозою уявного недобросовісного китайського конкурента. Як і ААМ, інші лобістські групи, зокрема американського інституту заліза і сталі (AISI), також захищають положення «Купуй американське».

Президент AISI і головний виконавчий директор, Т. Дж. Гібсон стверджує: «Американці підтримують здоровий підхід до відновлення економіки. Американці хочуть побачити, що американські гроші платників податків повинні йти на підтримку пакету стимулів, який буде генерувати створення американських робочих місць з нарощуванням випуску високоякісної американської продукції. Насправді, металургія Америки, яка має визначальне значення для нашої національної та економічної безпеки, має високу якість, конкурентоспроможні ціни, американське виробництво сталі відбувається з допомогою найпрацьовитіших і найдосвідченіших сталеварів в світі» [11].

У національному опитуванні, ініційованому AISI, у якому взяли участь тисяча дорослих американців, близько 86 % підтримали використання положення «Купуй американське» для підтримання конкурентоспроможності американських товарів. Для прикладу, Р. Сіммермахер, автор книги «Як американці купують американське: демонстрація сили патріотизму споживачів» пише: «Положення «Купуй американське» в законопроекті щодо стимулювання економіки не стільки про повернення до протекціонізму, як про повернення до американських чеснот і цінностей – самодостатності, самостійності і незалежності – на яких ця країна була заснована» [13].

З цих заяв стає очевидним, що головними прихильниками положення «Купуй американське» є ті інститути і компанії, які отримують найбільші вигоди від запровадженого урядового пакету стимулювання, а також ті об'єднання працівників, які скористаються перевагами захисту вітчизняних виробників сталі в період економічної кризи. Основні аргументи, які підкреслюють економічні вигоди від «Купуй американське», покладаються на патріотичні відчуття або загальні американські цінності. На відміну від цього, в Європі в більшій мірі національні уряди, аніж інші групи, висувують аргументи для втручання у внутрішні економічні процеси.

Європейська модель економічної політики часто протиставляється англосаксонській економічній моделі, яка підкреслює принцип вільного ринку і невтручання до вітчизняної економіки. Таким чином, економічний патріотизм в Європі часто описується, зокрема в американських ЗМІ, як часто повторюване явище в національних політиках, а також політиці ЄС. Уряди Франції, Німеччини, Польщі та Іспанії використовували протекціонізм на користь своєї країни і втручалися у національну економіку з метою відстоювання національних інтересів. Ця тенденція знаходить своє відображення і в політиці ЄС, зокрема в Спільній сільськогосподарській політиці (САР), що забезпечує національні уряди можливістю впливати на політику ЄС на користь потреб власних економік [14]. Незважаючи на те, що європейська інтеграція покликана сформувати більш глибокий економічний діалог і співробітництво, багато національних урядів все ще сповідують свої власні національні інтереси понад загальні інтереси ЄС в цілому.

У процесі створення єдиного ринку держави-члени ЄС повинні подолати і скасувати інші торгові бар'єри з метою сприяння вільному руху послуг, робочої сили і товарів у межах єдиного ринку. З цієї причини Європейська комісія приймає директиви на рівні ЄС, які повинні бути адаптовані і реалізовані кожною державою-членом. Цей безперервний процес зупинився в 2006 р., коли відбулася хвиля міжнародних злиттів у енергетичному секторі в державах-членах на всій території ЄС. Замість заохочення нових економічних змін, багато національних урядів втручалися в процеси злиття і зупиняли ті, які мали б негативний вплив на їхні власні вітчизняні галузі у вигляді можливості скорочення робочих місць або ж надання зарубіжним компаніям з більш сильним впливом доступу на внутрішній ринок. Очікуваною реакцією стала розробка в окремих країнах ЄС законів про боротьбу з поглинаннями і різними економічними бар'єрами.

Як приклад, французький уряд та уряд Люксембургу вчинили супротив, коли найбільший в світі виробник сталі Mittal Steel з Індії спробував захопити його франко-люксембурзького конкурента Arcelor. Уряд Люксембургу, який був мажоритарним акціонером компанії, оцінив індійську пропозицію як ворожу і небезпечну. Іспанський уряд також втрутився в спробу поглинання з боку німецької електромережевої компанії E.ON. Крім того, в Німеччині так званий «Закон про Фольксваген» дозволяв підтримувати блокуючу меншість голосів, які могли б захистити німецьку компанію від ворожих торгів або іноземних поглинань. Крім того, лобісти європейської автомобільної промисловості вимагали державної підтримки у боротьбі з небезпекою звільнень внаслідок економічної кризи.

Автомобільна промисловість часто виступає прикладом об'єкта заходів стимулювання з боку національних урядів. Спірним є випадок німецького виробника автомобілів Opel, який демонструє спосіб, в який європейський уряд стимулює підвищення позиції на ринку одного зі своїх національних чемпіонів. Opel спільно з німецьким урядом провели активну роботу по захисту компанії від можливого закриття. Німецька угода, однак, була розкритикована іншими європейськими урядами, які сприймали її як порушення загального права ЄС. У той час, як інші компанії не отримали урядової допомоги і збанкрутіли через наслідки кризи, Opel і інші автовиробники були зображені як пріоритетні інтереси німецького уряду і тому отримали фінансову допомогу [15].

Багато національних урядів європейських країн використовували протекціонізм як спосіб запобігання банкрутства їх компаній в мінливих економічних умовах. Різні уряди держав-членів ЄС впливали на економічний ландшафт своєї країни через втручання в угоди, що встановлюють бар'єри, і накладали вето на можливі поглинання. Коли вони пояснювали і виправдовували свої дії, вони використовували

концепцію «економічного патріотизму», підкреслюючи важливість зберігати «національно визнані» компанії [16]. Європейські уряди також підкреслювали роль національного суверенітету і зверталися до популістських та патріотичних ідей, втім асиметричні ефекти вжитих заходів відчувались не лише на рівні країн, що вступали у відносини стримування, але й виразно контрастували з очікуваними наслідками вступу до ЄС.

Відповідно до інтерпретації Ш. Шонберга, який роз'яснює протекціоністські тенденції в Європі в 2006 р., «втручання уряду в національні енергетичні системи, банківські та інші ринки, швидше, відображало бажання контролювати інтенсивність глобалізації ринків, тоді як європейці розуміли це як погрози з боку деяких держав [17, р.47]. Крім того, він стверджує, що «інтервенціоністський підхід знаходить підтримку з боку більшості працівників і споживачів, які вважають, що державне втручання може захистити їх від зниження соціальних стандартів, конкуренції з боку країн з низьким рівнем витрат, і масового безробіття» [17, р. 48].

Відповідно до такої системи аргументацій, основною інтенцією інтервенцій європейських національних урядів було бажання контролювати ринки з метою виправдання сподівань своїх громадян. Однак, дії національних урядів можуть підірвати процес європейської інтеграції. Приклади показують, що, незважаючи на членство в Європейському Союзі та прихильність до створення єдиного ринку, багато європейських національних або федеральних органів влади використовують економічну політику, яка допомагає забезпечити суверенітет і владу над національною економікою.

Висновки. Таким чином, є всі підстави стверджувати, що економічний патріотизм набуває форм економічної парціальності: існує бажання сформувати ринок так, щоб надати привілейовану позицію певним акторам. На відміну від економічного націоналізму, економічний патріотизм не обмежує резидентністю об'єкт, що відносяться до «patrie» (вітчизняного бізнесу), бо привілеї стосуються як наднаціонального, так і субнаціонального рівнів економічних агентів. Неопротекціонізм нерозривно пов'язаний з бюджетною, податковою і митною політикою країни, що разом є засобом макроекономічної стабілізації, застосування якого спрямоване на стимулювання або стримування діяльності зовнішнього сектора економіки. Визначальним при виборі напряму впливу є створення умов, за яких національна економіка через набуття конкурентоздатних характеристик, що виникають на основі формування відповідної структури внутрішнього господарства, забезпечує достатній рівень зовнішнього сектора, здатного витримувати виклики світових ринків. Як бачимо, протекціоністські заходи, що стосуються внутрішньої економіки, об'єктивно сприяють ефективності зовнішнього сектора, хоча такі заходи згідно з національною зовнішньоекономічною стратегією через монетарну та бюджетно-податкову політику мають вплив на весь спектр зовнішньоекономічної діяльності. Це дозволяє визначити економічний патріотизм як такий, що діє на користь соціальних груп, компаній та секторів, які, на переконання локальних політиків, підпадають під визначення так званих «інсайдерів» на основі їх територіальної приналежності (у США цей підхід репрезентує гасло «Купуй Американське», у Великій Британії — «Британські робочі місця — британцям; у Німеччині «Німецьким інвесторам — пріоритет»).

Список використаної літератури

1. Довгаль О. А. Сучасний неопротекціонізм: основні риси і протиріччя / О. А. Довгаль // Економіка: проблеми теорії та практики. – Зб. наук. пр. – Вип. 195. – Т.

П. –Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. – С. 400–406; Dovhal O. A. Suchasnyi neoproteksionizm: osnovni rysy i protyrichchia / O. A. Dovhal // Ekonomika: problemy teorii ta praktyku. – Zb. nauk. pr. – Vyr. 195. – Т. II. –Dnipropetrovsk: DNU, 2004. – S. 400–406

2. Довгаль О. А. Діалектика протекціонізму і лібералізму у зовнішньоекономічній політиці / О. А. Довгаль // Економіка розвитку. – Харків: ХНЕУ, 2004. – № 4 (32). – С. 31–35; Dovhal O. A. Dialektyka proteksionizmu i liberalizmu u zovnishnoekonomichnii politytsi / O. A. Dovhal // Ekonomika rozvytku. – Kharkiv: KhNEU, 2004. – № 4 (32). – S. 31–35

3. Довгаль О. А. Внутрішня суперечність сучасних тенденцій протекціонізму і лібералізму / О. А. Довгаль // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Економічна серія. – Харків, 2004. - № 634. – С. 22–26; 4. Dovhal O. A. Vnutrishnia superechnist suchasnykh tendentsii proteksionizmu i liberalizmu / O. A. Dovhal // Visn. Khark. nats. un-tu im. V. N. Karazina. Ekonomichna seriia. – Kharkiv, 2004. - № 634. – S. 22–26ю

4. Official website of American Recovery and Reinvestment Act (ARRA) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.recovery.gov/?q=content/act>.

5. Faiola A. Buy American Rider Sparks Trade Debate [Electronic resource] / A. Faiola // The Washington Post. – Mode of access: <http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2009/01/28/AR2009012804002.html>

6. The battle of Smoot-Hawley [Electronic resource] // The Economist. – 2009. – Mode of access: http://www.economist.com/businessfinance/displaystory.cfm?story_id=12798595.

7. The return of economic nationalism [Electronic resource] // The Economist. – Mode of access: http://www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=13061443.

8. Evans-Pritchard A. In Davos, protectionism is a dirty Word [Electronic resource] / A. Evans-Pritchard // The Daily Telegraph. – Mode of access: http://www.telegraph.co.uk/finance/comment/ambroseevans_pritchard/4412497/InDavos-protectionism-is-a-dirty-word.html.

9. Entine J. Protectionism – Humpty Dumpty Economics [Electronic resource] / J. Entine. – Washington, DC: American Enterprise Institute for Policy Research, 2009. – Mode of access: <http://www.aei.org/article/100386>.

10. Senate softens “Buy American” provision in stimulus bill” [Electronic resource] // USA Today News. – Mode of access: http://www.usatoday.com/news/washington/2009-02-05-senate-buyamerican_N.htm.

11. Stewart T. P. Buy America: Key to America’s Economic Recovery [Electronic resource] / T.P. Stewart, E.J. Drake // Alliance for American Manufacturing. – Mode of access: <http://www.americanmanufacturing.org/wordpress/wpcontent/uploads/2009/02/buyamericalawsreportr.pdf>.

12. The return of economic nationalism // The Economist. – 2009. – Mode of access http://www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=13061443.

13. American Recovery and Reinvestment Act: Buy American [Electronic resource] / International Association of Machinists and Aerospace. – Mode of access: <http://www.goiam.org/index.php/territories/eastern/latest-updates/2724-american-recovery-and-reinvestment-act-buy-american>.

14. Dale H. Euro Syndrome [Electronic resource] / H. Dale // The Heritage Foundation. – Mode of access: <http://www.heritage.org/press/commentary/ed100407a.cfm>.

15. Debatte: Freihandel versus Protektionismus [Electronic resource] // Neuer Protektionismus – Gefahren für den Freihandel. – Mode of access: http://www.cesifogroup.de/DocDL/ifosd_2012_15_4.pdf

16. Franks T. Patriotism and protectionism in the EU [Electronic resource] / T. Franks // BBC News. – Mode of access: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4837150.stm>.

17. Schönberg S. Europe's new Protectionism: A former policy insider outlines the disturbing trend / S. Schönberg // The International Economy. – 2006. – Vol. 20, No. 2. – P. 46-49.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2017

V. Panchenko

ECONOMIC PATRIOTISM IN THE U.S. AND EU POLICY: THE STIMULATING POTENTIAL OF NEO-PROTECTIONISM

Manifestations of economic patriotism in the U.S. and EU policy are explored, to show the stimulating potential of neo-protectionism. An extensive analysis of the American Renovation and Reinvestment Act (ARRA), presented by the American government in February 2009 as a response to the recession after the global economic crisis and an attempt of neutralizing its destructive effects for the American economy, is given. Economic patriotism in Europe is described as a frequent phenomenon occurring at the level of national policies of member countries and the overall policy of EU. The analysis of policies pursued by EU countries allows the author to argue that implementation of protectionist measures within the EU boundaries is a common instrument for stimulating national economies of member countries, to defend the national interests. This tendency is, above all, reflected in the Common Agricultural Policy (CAP) enabling the national governments to influence EU policies, to promote the needs of their own economies. The article demonstrates that although European integration is designed to launch a deeper economic dialogue and cooperation, many national governments, when adapting various options of the policy of economic patriotism, give preference to the national interests, trading them off against the overall interests of EU.

The analysis gives grounds for conclusion that economic nationalism is meant to form a powerful state that sets up economic priorities and pursues the respective economic policy. According to economic nationalism, market cannot be self-regulated; moreover, because powerful economies “regulate” the global market for their own advantage, a national state needs to correct market relations. Therefore, economic nationalism can be understood not only in its essential meaning, but in its political context as well. Independence as a political goal needs to be distinguished from self-sufficiency as a by-side product of policy focused at other objectives. Thus, tariff protection for some industries, introduced to hide political intentions to cut high competitive imports from a country of their origin, will enhance the country' independence in direct way. But autarchy is not a direct goal of the tariff protection policy. Economic patriotism has become a new version of economic nationalism, as it replaced protectionism as a principal instrument of foreign economic policy by a broader instrument of influence, neo-protectionism.

While in conservative economic patriotism the state acts as an entity that has to face the challenges originated from outside, in liberal economic patriotism the state, apart from being positioned as an entity reflecting the existing realities of interstate dialogs in its policy or responding on the conditions of supranational regulation, is an active actor in priority setting. The policy of liberal economic patriotism can well be fitted into the landscape of market fundamentalism, because it does not go contrary to its founding principles in seeking

to eliminate market imperfections (failures). It needs to be admitted that liberalism in foreign trade policy is a result of, but not a reason for the effective internal economic policy of the state; nor is it the main alternative of protectionism. These conclusions are fully confirmed by EU practices: although national forms of protectionism are not welcome by the single European market, government intervention can be considered as an ancillary instrument of liberal economic patriotism and liberalism in the economy (especially in the context of the proclaimed policy of re-industrialization or "new industrial policy of EU).

Key words: *economic nationalism, economic patriotism, neo-protectionism, economic development.*

УДК 339.92(4)

О.А. Беззубченко, О.В. Челях

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПРОЦЕСІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КРАЇН ЄВРОПИ

У статті розглянуто характерні риси інтеграційних процесів в Європейському регіоні. Проаналізовано взаємозв'язок інтеграції з конкурентоспроможністю економіки країн. Визначено позитивні та негативні наслідки розвитку регіональної інтеграції в країнах Європи. Розраховано показники, що характеризують стан конкурентоспроможності європейського регіону.

Ключові слова: *Європа, Європейський Союз, регіональна інтеграція, глобалізація, конкурентоспроможність економіки.*

Постановка проблеми. З розвитком технологій, ступінь нарощування обсягів світової торгівлі зростає надзвичайними темпами, що робить необхідним збільшення кількості взаємозв'язків та поглиблення співробітництва між економіками різних країн. Процеси регіональної інтеграції та глобалізації стали невід'ємною складовою світової економіки сьогодення. Найбільш розвинутим за ступенем інтеграції є насамперед європейський регіон, у якому Європейський Союз виступає, як передова модель інтеграції сучасності. В межах даного регіону об'єднано країни з різним ступенем економічного розвитку. У зв'язку з цим постає питання про розмір впливу процесу інтеграції на розвиток економіки окремої країни, рівень конкурентоспроможності регіону в цілому та доцільності подальшого розвитку цих процесів.

Метою статті є дослідження впливу процесів регіональної інтеграції на конкурентоспроможність країн Європейського Союзу.

Викладення основного матеріалу. Історично відомо, що розвинуті країни використовували країни з нижчим рівнем розвитку, як ринок збуту товарів та сировинний придаток. Основним показником, який відображує готовність країни до нарощування ступеню взаємозв'язку у регіоні, є конкурентоспроможність економіки. Чим більша конкурентоспроможність, тим більшу користь для економіки регіону принесе інтеграція. Необхідність дослідження полягає у визначенні деструктивних ефектів для економіки країн, що інтегруються, їх контролю та створення механізмів зменшення негативного впливу на розвиток цих процесів.

Дану проблему вже не раз розглядали вітчизняні та іноземні вчені. Так, німецький вчений та політичний діяч Клаус Генш, у своїй статті «The Future of The Future of European Integration: Visions, Challenges, Perspectives» проаналізував, можливі наслідки подальшої європейської інтеграції. Він дійшов до висновку того, що